

Vroegmoderne tijd

In 1537 werd in Antwerpen *Dat leven ons Heeren Christi Jesu* uitgegeven. Er was een grote vraag naar dit boek, dat was vertaald uit het Latijn en waarin met 186 afbeeldingen het leven van Jezus Christus werd geïllustreerd. Het boek werd kort na uitgave geplaatst op lijsten voor 'quade en suspecte' (slechte en verdachte) boeken die in beslag moesten worden genomen.

3p 7

Verklaar:

- de vraag naar boeken zoals deze vanuit de opkomst van de individuele geloofsbeleving in de Nederlanden, en
- de plaatsing van dit boek op de lijst van boeken die in beslag moesten worden genomen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd.

Gebruik bron 4.

Frederik Hendrik gaat ervan uit dat hij met de bouw van Huis ter Nieuburch:

- zijn legitimiteit als stadhouder binnen de Republiek kan benadrukken, en
- zijn aanzien buiten de Republiek kan vergroten.

4p 8

Leg beide redeneringen van Frederik Hendrik uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Een geschiedenis:

In september 1672 eiste een groep burgers het aftreden van het stadsbestuur van Purmerend, omdat de regenten raadspensionaris Johan de Witt zouden hebben gesteund. Zij wilden een nieuw bestuur waarin regenten en burgers plaats zouden nemen. Na onderzoek besloot stadhouder Willem III dat de stadsbestuurders niet hoefden af te treden omdat de beschuldiging niet klopte én omdat de bestuurders hem trouw beloofden.

3p 9

Verklaar de beslissing van Willem III door:

- uit te leggen waardoor een trouw stadsbestuur voor Willem III juist in 1672 belangrijk was, en
- de politiek-bestuurlijke ontwikkeling uit de tweede helft van de zeventiende eeuw te noemen die Willem III versterkte met zijn beslissing.

Gebruik bron 5.

Twee conclusies:

- 1 Richard Bland gaat uit van een verlicht idee van Locke.
- 2 De boodschap van het pamflet *Common Sense* komt overeen met de boodschap van het pamflet van Bland

4p 10 Ondersteun beide conclusies, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 6.

Dit schilderij wordt geschilderd in opdracht van Antoine Lavoisier en zijn vrouw Marie-Anne Paulze. Paulze laat de schilder enkele aanpassingen maken:

- 1 Zij laat elementen verwijderen die rijkdom uitstralen, waaronder haar grote hoed met satijnen linten en kunstbloemen.
- 2 Zij laat scheikundige instrumenten toevoegen op de tafel.

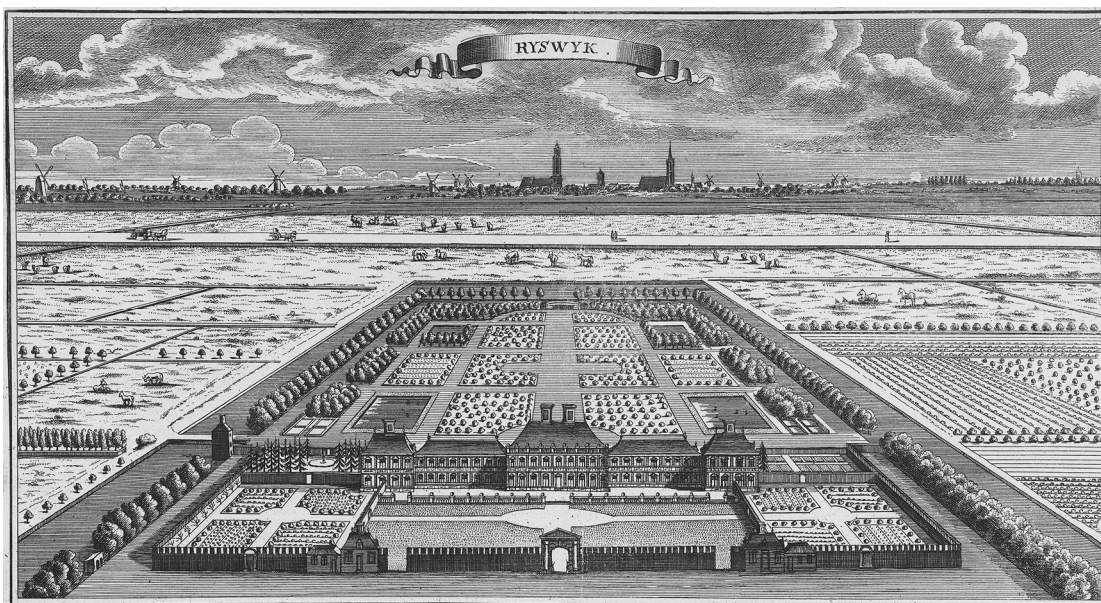
3p 11 Licht deze aanpassingen toe door:

- voor de eerste aanpassing uit te leggen dat deze verklaard kan worden vanuit het kenmerkend aspect 'het "verlicht denken' dat werd toegepast op het terrein van de sociale verhoudingen', en
- voor de tweede verandering een ander kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd te noemen dat je hiermee kunt illustreren.

Vroegmoderne tijd

bron 4

Een prent van het Huis ter Nieuburch in Rijswijk, een buitenhuis dat in 1630 wordt gebouwd in opdracht van stadhouder Frederik Hendrik van Oranje:

Toelichting:

De gevel van het buitenhuis is 100 meter.

Op de achtergrond is de stad Delft te zien. Het huis is zo ontworpen dat het hoofdgebouw op één lijn ligt met de Nieuwe Kerk van Delft, waar stadhouders Willem en Maurits van Oranje begraven liggen, de vader en halfbroer van Frederik Hendrik.

bron 5

In 1764 schrijft de Noord-Amerikaanse politicus Richard Bland in een pamflet:

Als dan de mensen van deze kolonie vrijgeboren zijn en recht hebben op de(zelfde) vrijheden en privileges als de Engelse onderdanen dan moeten zij noodzakelijkerwijs een grondwet hebben. Om precies te zijn: moeten ze een wetgevende macht hebben die gedeeltelijk bestaat uit de vertegenwoordigers van het volk, die wetten kunnen uitvaardigen voor het INTERNE bestuur van de kolonie die geschikt zijn voor de verschillende omstandigheden en gelegenheden [in de kolonie]; en zonder zo'n vertegenwoordiging, durf ik te zeggen, kan er geen wet worden gemaakt.

bron 6

Een schilderij uit 1788 van de Franse schilder Jacques-Louis David:

Toelichting:

De personen op het schilderij zijn Antoine Lavoisier, belastinginnehmer voor de Franse koning, en zijn vrouw Marie-Anne Paulze. Beiden zijn scheikundigen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.